

Met een unieke mix van materialen vertelt Neely Schaap haar verhaal

De objecten van Neely Schaap zijn vaak een combinatie van keramiek, natuurlijke materialen en bestaande voorwerpen zoals serviesgoed en feestneuzen. Eén component van de mix is op het eerste gezicht niet meteen zichtbaar: het verhaal. Terwijl vrijwel alle objecten die ze de afgelopen jaren maakte, juist een relatie hebben met belangrijke gebeurtenissen in haar leven.

Anton Staartjes

Theekopjes met een feestneus

2

Dat Neely Schaap (1955) haar verhalen als beeldend kunstenaar vertelt, is toeval. Na de middelbare school was er een lastige keuze: 'Mijn belangstelling lag zowel bij het theater als bij de beeldende kunst. Ik deed toelatingsexamen aan de theaterschool én de kunstacademie. De uitslag dat ik geslaagd was, kwam als eerste van de kunstacademie. Dat werd het dus.' Het was de Amsterdamse Academie in de Lutmastraat in Amsterdam, voorheen de MO-afdeling van de Gerrit Rietveld Academie. 'Er was daar veel vrijheid', vertelt Neely Schaap over haar opleiding. 'Hoewel ik voor de 3D-kant koos, kreeg ik genoeg ruimte om daarnaast ook te schilderen. Dat kon er allemaal. Bij het vak Ruimtelijke Expressie waren er wat het materiaal betreft geen grenzen. Hout, metaal, kunststof of keramiek: alles was mogelijk. Ik werkte bijvoorbeeld met perspex en "rare draden" die ik met allerlei andere materialen combineerde zoals plaatmetaal en klei. Het resultaat was dan

1 Neely Schaap, *Arm in Arm*, 2016, theekopjes van moeder, feestneus, epoxyhars gekleurd in theekleur, bouwblokjes van speelgoed van vroeger en wasknijpers, 24 x 19 x 17 cm.

2 Neely Schaap, *Open your window and fly*, 2017, keramiek met kobalt glazuur en mangaanoxyde, ijzerbeslag, sleutel en oude bezem, 98 x 16 x 136 cm.

niet een object als autonoom kunstwerk maar de foto's die ik ervan maakte. Ik plaatste bijvoorbeeld een object in de natuur en fotografeerde het in verschillende opstellingen. Mijn docent Berend Bonekamp vond het geweldig en moedigde me aan om ermee door te gaan. Andere docenten, met name de hout- en metaaldocenten, waren minder enthousiast en hadden nogal wat kritiek op mijn "conceptuele" manier van werken.'

Liefde voor Japan

Neely Schaap had al vroeg een fascinatie voor Japan: 'Al op de middelbare school wilde ik alles weten over de Japanse kunst en cultuur. En natuurlijk koos ik op de academie Japan als specialisatie bij mijn eindexamen kunst- en cultuurgeschiedenis. Mijn docent was zo eerlijk om toe te geven dat hij vond dat ik er meer van wist dan hij. Het was daarom beter dat ik een andere examinerator koos. Gelukkig wilde Robert van Gulik dat doen. Hij was japanoloog aan de Universiteit van Leiden en zoon van de diplomaat/sinoloog/schrijver Robert van Gulik van de bekende 'Rechter Tie'-verhalen. Het materiaalgebruik van Japanse kunstenaars die allerlei materialen met elkaar combineerde vond ik erg interessant. Ik probeerde in die tijd – we hebben het over begin jaren 80 – een stipendium voor een reis naar Japan te krijgen. Omdat je eerst twee jaar "in eigen atelier gewerkt

moest hebben", lukte dat niet. Ik kwam immers niet van de academie. Dat heeft me er echter niet van weerhouden om toch te gaan. Op eigen initiatief maakte ik diverse reizen naar Azië en Zuid-Amerika.

In Japan introduceerde Christiaan Bastiaans me bij Shoichi Ida, een bekende Japanse kunstenaar in Kyoto. Hoewel hij hoofdzakelijk grafisch werk maakte – voornamelijk etsen – pakte hij regelmatig ook andere materialen. Hij was daar niet dogmatisch in: als hij zin had om in steen, hout of keramiek te werken ging hij dat gewoon doen. Ik mocht een tijd in zijn atelier werken. Hij was een belangrijk voorbeeld voor me. Het werken in Japan leerde me om te gaan met materiaal. Voor veel Japanse kunstenaars is de verwerking van hun materiaal gebaseerd op traditie. Sommige procedures zijn eeuwenoud. Het gaat om vakmanschap; je moet weten wat je doet. Voor mij is dat een belangrijk gegeven: de techniek goed beheersen, het mogen geen "toevalstreffers" zijn.'

Dwaze bijen

De objecten van Neely Schaap zijn vrijwel altijd gebaseerd op of ontstaan door een verhaal of gebeurtenis. 'Vaak krijg ik inspiratie uit dingen die ik vind', legt Neely Schaap uit. 'Om een voorbeeld te geven: ik werkte in een atelier op een landgoed in Portugal. Dat was een ruimte met een groot raam op het noorden. Op een

3

gegeven moment waren er bijen. Ze vlogen zich in groten getale dood tegen het raam van het atelier. Het werden er steeds meer. Er had zich een bijenvolk onder het dak geïnstalleerd. Niemand wilde er iets aan doen. Zelfs niet toen er een conferentie van imkers op het landgoed arriveerde. Ik stelde nog voor om er een imker naar te laten kijken. Dat gebeurde niet. Wel kwamen er steeds meer dode bijen bij. Het was een merkwaardig en aangrijpend gebeuren, al die dode bijen. Het inspireerde me om een kunstwerk te maken. Het werd een keramisch object met bovenin een gat (zie afb. 4). Op de zijkanten van het object bracht ik allerlei natuurvormen aan, ontleend uit de directe omgeving: een Portugees natuurpark. Ik verzamelde een aantal dode bijen. Uit het gat bovenin het object liet ik epoxyhars komen dat ik kleurde als honing. In de epoxyhars verwerkte ik de dode bijen.

Het atelier is een herbouwde ruïne van een pand waarin een oud en een beetje gek vrouwtje woonde. De mensen uit de omgeving noemden haar "Maluca" dat in het Portugees "gek" of "dwaas" betekent. Het object noemde ik "Maluca Bees" een verwijzing naar de dwaze bijen. Het object heeft voor mij niet alleen een relatie met het drama van de dode bijen. Het is voor mij ook een soort aanklacht tegen de mensen die er niets aan deden.'

Nostalgie servies

Diverse objecten van Neely Schaap zijn gebaseerd op 'de kopjes van haar moeder': serviesgoed uit haar ouderlijk huis. 'Voor mij zitten er nog veel herinneringen aan', legt Neely Schaap uit. 'Toen mijn moeder overleed, moesten we het huis leeghalen. Dan kom je natuurlijk allerlei spullen tegen die stuk voor stuk een verhaal hebben. Bij de theekopjes zie ik mijn moeder er samen met een tante thee uit drinken. De kopjes – en ook andere delen van het serviesgoed

– wilde ik graag een "volgend" leven geven. Ik deed dit ook omdat de kopjes staan voor een periode die veel mensen herkennen. Regelmatig hoor ik van mensen die de objecten zien, dat ze een zelfde soort herinneringen aan het serviesgoed hebben.

De kopjes gebruikte ik om er "personages" van te maken: gevuld met epoxyhars – alsof het thee is – plaatste ik er in de feestwinkel gekochte neuzen boven (zie afb. 1). Zo worden het gezichten die gezellig thee drinken. De neuzen staan dezelfde kant op. In de objecten met "kopjes" zijn altijd twee kopjes verwerkt. Dat is "de gezelligheid van het theedrinken", want theedrinken doe je nooit alleen maar altijd samen. Dat zit ook in het object 'Arm in Arm'. Het gaat niet alleen om theedrinken maar bijvoorbeeld ook om samen – arm in arm – naar de markt te gaan. Een ander onderdeel van het serviesgoed is de soepterrine die ik voor het object "Bitch Slap" gebruikte (zie afb. 3). Het verhaal van het object gaat over het onrechtvaardige verschil in beloning en waardering tussen mannen en vrouwen. "Moeders soepterrine" is een bepalend onderdeel van het object. Met een bontkraag geef ik er een soort elegantie aan. Maar het heeft ook een keerzijde: het is tijd voor revanche: Dat vrouwen het geld pakken waar ze recht op hebben. Ze moeten nu die klap uitdelen: "Bitch Slap".'

Oude sleutels

Bij een timmerman in Spanje, gespecialiseerd in het maken en restaureren van meubels, vond Neely Schaap een aantal oude sleutels. 'Voor zijn werk beschikt die timmerman over een enorme verzameling oud beslag en allerlei soorten antiek hang- en sluitwerk', vertelt ze. 'Ik mocht in zijn magazijn rondneuzen en vond daar oude sleutels die ik van hem kon kopen. Sleutels en vooral oude sleutels intrigeren me. Er was een tijd dat de mensen nauwelijks sleutels nodig

4

hadden; je deed je fiets niet op slot en liet je huisdeur open. Nu moeten we alles afsluiten en hebben we steeds meer sleutels nodig. Voor mij staat zo'n oude sleutel ook voor het "op slot zitten". In 2016 had ik een niet genezende wond aan mijn voet. Maandenlang had ik enorme pijn, ik kon niets doen omdat ik volledig "op slot" in bed lag. De oorzaak van de infectie was niet te vinden. Behandelingen met transplantaten sloegen niet aan. Ik werd steeds zwakker en dacht dat "de nachtboot binnenkort wel zou komen". Uiteindelijk was er een behandeling die wel aansloeg en langzaam maar zeker kwam er herstel. Toen ik weer op de been was had ik een enorme behoefte om met mijn handen in de klei te gaan en een object te maken dat me het gevoel gaf van "open your window and fly". Dat object is er gekomen (zie afb. 2). Er is een bezem in verwerkt die ik op straat vond. Het geeft aan dat ik als een soort heks wegvlieg, de vrijheid tegemoet. Belangrijkste echter zijn de sleutels die ik verwerkte: ze zijn gebruikt want ik zat niet meer op slot.'

Anton Staartjes is freelance publicist en redactielid.

Website

www.neelyschaap.nl

3 Neely Schaap, *Bitch Slap*, 2015, soepterrine, bontje, hand van een paspop, eierdopjes, dartpijl, bankbiljetten en coquille-schelpen, 30 x 32 x 29 cm.

4 Neely Schaap, *Maluca Bees*, 2016, keramiek met afdruk van bladeren, koperoxyde, epoxyhars gekleurd met pigmenten en gedroogde bijen. Staander is gemaakt van een oude botervorm, 51 x 30 x 30 cm.